

## MODALITĂȚI DE PREDARE/ÎNVĂȚARE A OPEREI LUI GEORGE MENIUC ÎN CICLUL GIMNAZIAL/LICEAL

Elena GOLOVATIUC,

IP Liceul Teoretic „Mihail Koțiubinski”, mun. Chișinău

Polina TABURCEANU, conf. univ., dr.

Universitatea de Stat din Tiraspol

**Rezumat.** Opera artistică a lui George Meniuc depășește canoanele perioadei în care a activat și se înscrie în albia unor căutări notorii, a unor semnificații artistice proprii unui veritabil talent. Din aceste considerente opera lui este recomandată spre predare/ învățare în clasele gimnaziale/ liceale. Articolul se axează pe explorarea particularităților nuvelei „Delfinul” și a poemului „Toamna lui Orfeu” și sunt elaborate unele indicații metodice în predarea/ învățarea creațiilor lui Meniuc în școală.

**Summary.** George Meniuc's artistic work goes beyond the canons of the period in which he worked and is part of the bed of notorious searches, of artistic meanings specific to a true talent. For these reasons, his work is recommended for teaching/learning in secondary/high school classes. The article focuses on exploring the peculiarities of the novella „Delfinul” and the poem „Autumn of Orpheus” and some methodical indications are elaborated in teaching/learning Meniuc's creations in school.

**Cuvinte-cheie:** personaj, modernism, imaginar poetic, temă, motiv, mesaj, meditație, simbol.

**Keywords:** character, modernism, poetic imaginary, theme, reason, message, meditation, symbol.

Este dificil să fii om al culturii într-o lume largă, deschisă pentru multe manifestări sufletești și ideologice, deoarece trebuie mereu să uimești o lume suprasaturată de informație accesibilă, dar și mai greu este să fii om al culturii într-un mediu închis, cu restricții care te culcă în patul lui Procust. Astfel s-a întâmplat și cu scriitorul George Meniuc care a avut destinul de a-și începe activitatea într-o perioadă nefavorabilă pentru poezie, proză, sau, chiar, libertate în gândire. Această situație este periculoasă pentru scriitori, deoarece focul nestăvilat al ideilor îi arde din interior, atunci când ar trebui să reverse lumina asupra a mii de cititori. Totuși, ne bucură faptul că, în final, George Meniuc a reușit să elibereze acel strigăt de Albatros-veridic. Astfel, în prezent, suntem mai bogați și foarte mândri cu creația meniuciană pe care o studiem nu doar la universitate, dar și în gimnaziu, și liceu.

Curriculumul Național, Aria Curriculară Limbă și Comunicare, Disciplina Limba și literatura română, clasele V– IX, Chișinău 2019, recomandă pentru studiu la compartimentul *Proza scurtă* operele lui George Meniuc: *Delfinul* și *Caloian*, iar Curriculum Național, Aria Curriculară Limbă și Comunicare, Disciplina Limba și literatura română, Clasele X – XII, Chișinău 2019, recomandă pentru studiu în clasa a XII-a următoarele opere: *Destin*; *Cade rouă*; *Toamna lui Orfeu* [2].

Nuvela *Delfinul* a fost scrisă în anul 1969. În nuvelă George Meniuc abordează teme și motive: dragostea, natura, marea, fericirea, fidelitatea, singurătatea. Dikomes, protagonistul operei, este în căutarea Ursulei: „De cinci zile încoace, Dikomes o caută pe Ursula. O caută prin marile noianuri

de apă, pe lângă țărături, în golfuri, o caută pretutindeni. Trimiterea semnale disperate tocmai în Marea Neagră, totodată și în aceea Roșie, și în acea Albă, și în acea Egee, și în acea de Marmură: primea răspunsuri contradictorii și vagi. Chiar și Hardus, bătrânul delfin ce înfruntă stihia mării atâtea zeci de ani, când a auzit de Ursula, n-a găsit dezlegarea cea mai bună, ci a mormăit ceva prin somn, în doi peri. Iar vicleanul de Zbrog, după năravul său zeflemitor, a fluierat pagubă: cică așa și pe dincolo, Ursula o fi nimerit în mrejele pescarilor, acum o admiră publicul la circ sau la menajerie. Cu toate acestea, Dikomes rămânea la convingerea că într-o zi o va auzi pe Ursula, îi va desluși vocea, dintr-un meleag de apă” [6]. Scriitorul descrie starea de spirit a personajului umanizat, redând sentimentele lui Dikomes după dispariția iubitei. „Simbolistica delfinului se leagă de cea a apelor și a transfigurărilor” [4, p. 335]. „Marea este văzută ca o origine a vieții (și a lui Venus), delfinii sunt uneori asociați cu dragostea sau cu generarea. Ovidiu îl numește pe delfin un „intermediar în intrigile amoroase” (*Fasti* 2.79)” [3, p. 76].

În baza nuvelei *Delfinul* de George Meniuc s-a elaborat un proiect didactic la treapta gimnazială, în clasa a VII-a. Unitatea de învățare: Genul epic. Subiectul lecției: *Nuvela „Delfinul” de George Meniuc. Rezumatul textului epic. Mesajul operei.*

Unități de competențe vizate:

- 3.1. Confirmarea înțelegerii textului prin prisma componentelor de structură;
- 3.2. Distingerea trăsăturilor specifice ale textului literar și nonliterar;
- 3.3. Formularea mesajului textului literar prin raportare la propria experiență de viață;
- 3.5. Rezumarea unui text narativ cu elemente descriptive;
- 3.6. Comentarea valorilor general-umane ale textului literar;

Tipul lecției: Lecție mixtă

Forma de organizare de bază: Atelier de comunicare și scriere

Obiectivele lecției *La sfârșitul lecției elevul va putea:*

- O<sub>1</sub> Să reconstituie drumul căutărilor întreprinse de personajul principal;
- O<sub>2</sub> Să identifice stările și sentimentele personajului principal;
- O<sub>3</sub> Să încadreze opera în specia nuvelă;
- O<sub>4</sub> Să rezume textul epic;
- O<sub>5</sub> Să comenteze ideile principale ale operei;

La etapa *Evocare* profesorul va respecta următorii pași:

1. *Moment organizatoric:* Pregătirea elevilor pentru lecție.
2. *Verificarea temei de acasă:*

Elevii au avut de reconstituit traseul personajului principal, delfinul Dikomes. În fața clasei se află un poster și carioci, pe foaie este desenat un traseu, elevii vor fi solicitați alături să se apropie de poster și să plaseze punctele pe unde a călătorit Dikomes pentru a o regăsi pe Ursula.

3. În continuare, pentru a verbaliza stările, sentimentele trăite de personajul principal, profesorul va solicita elevilor să continue enunțurile, construind un lanț logic de la circumstanțele inițiale scrise în text: „*De cinci zile încoace, Dikomes o căuta pe Ursula.*”

*De cinci zile...Dikomes...(era profund îngrijorat)*

*De cinci zile...Dikomes...(se simțea în singurătate)*

*De cinci zile...Dikomes...(era trist și deznădăjduit) etc.*

4. Urmează actualizarea cunoștințelor teoretice:

1. Definiți noțiunea **rezumat**.
2. Enumerați pașii algoritmului pentru întocmirea unui rezumat.
3. Deschideți manualul la pagina nr. 140, lecturați noțiunea despre rezumat și autoevaluați-vă cunoștințele.

Rezumatul este reproducerea pe scurt a conținutului unei lucrări. Un rezumat trebuie să respecte următoarele exigențe: să fie cât mai concis; să fie formulat clar și corect; să rețină esențialul; să omită detaliile secundare; să păstreze consecutivitatea; să reflecte toată lucrarea. Autorul unui rezumat poate, la necesitate, să apeleze la unele cuvinte-cheie și/sau expresii din textul lucrării.

Elevii notează subiectul lecției.

La etapa *Realizarea sensului* urmează lectura interogativă a nuvelei *Delfinul*.

Profesorul va concretiza: *În rezumat nu vom păstra descrierile, reflecțiile, vorbirea directă-dialogul, acțiunile ne semnificative. Rezumatul se bazează pe ideile principale ale textului.*

Elevii lecturează textul și delimitează: circumstanțe-acțiuni-reflecții-comentarii ale naratorului: ex. 4, pag. 140.

Urmează completarea tabelului cu indicii de timp și spațiu, cronotopul:

Timp	Spațiu

Cadrul didactic sugerează elevilor delimitarea indicilor de timp în categoriile trecut (amintiri) – prezent (firul narativ).

Elevii rezolvă ex. 6, pag. 140.

Pentru a identifica ideile principale, elevii vor delimita fragmentele din text care se referă la categoria detalii.

Profesorul le oferă *fișe* în care elevii înscriu ideile principale, respectând etapele acțiunii. În baza fișei completate elevii vor argumenta apartenența textului la specia *nuvelă* (un singur fir narativ, conflict unic-concentrat, acțiunea cuprinde un moment semnificativ din viața personajului/elor principal/e).

*Ex. 16 Identificați trăsături ale nuvelei în textul lui G. Meniuc. – pag. 142*

*Ex. 17 Raportați nuvela lui G. Meniuc la unul din tipurile enumerate mai sus. - pag 142*

La etapa *Reflecție* elevii au sarcina: Comentați enunțul final al nuvelei „*Delfinul ține ochii deschiși, vrea să-l înțeleagă lumea.*” Cum vrea delfinul să înțeleagă lumea? Pornind de la temele abordate (dragostea, binele și răul, omul și natura) scrieți mesajul operei. Aduceți exemple din text.

Aici se încheie parcursul didactic al lecției, profesorul oferă tema de acasă, la extindere, de dactilografiat varianta finală a rezumatului, document Office Word, font 14, Time New roman, spațiere 1,5.

Poemul *Toamna lui Orfeu* de George Meniuc se studiază în clasa a XII-a. *Toamna lui Orfeu* exprimă un puternic sentiment de singurătate existențială și are ca temă iubirea care se păstrează dincolo de hotarul eternității. Sensurile titlului se desprind din cele două substantive care îl alcătuiesc: substantivul comun „toamna”, care ar putea semnifica toamna vieții și substantivul propriu Orfeu, care îi reprezintă, prin extensie, pe toți creatorii de artă. La modul concret poetul ajuns în toamna vieții încearcă să reinvie imaginea iubitei lui moarte fără de care se simte atât de singur.

Am încadrat lecția în Unitatea de învățare: Curentul literar ***Modernismul***

Subiectul lecției este: George Meniuc, poemul *Toamna lui Orfeu* – operă reprezentativă a scriitorului și perioada de afirmare a acestuia.

Unități de competențe vizate:

3.3. Interpretarea textului literar și de graniță prin raportare la contextul cultural-istoric național și universal.

3.4. Integrarea noțiunilor de teorie literară și a platformelor estetice în interpretarea textului literar și de graniță;

3.5. Sintetizarea componentelor lingvistice, cultural-istorice, stilistice și semiotice ale textelor literare și de graniță;

Tipul lecției: Lecție mixtă

Forma de organizare de bază: Atelier de lectură și scriere

Obiectivele lecției *La sfârșitul lecției elevul va putea:*

O<sub>1</sub> *Să caracterizeze curentul literar Modernismul;*

O<sub>2</sub> *Să identifice stările și sentimentele eului liric;*

O<sub>3</sub> *Să încadreze opera în contextul istoric și al creației scriitorului;*

O<sub>4</sub> *Să identifice mijloacele artistice și să comenteze sugestia acestora;*

O<sub>5</sub> *Să comenteze ideile principale ale operei.*

Proiectul didactic zilnic este organizat în baza modelului ERRE (evocare, realizarea sensului, reflecție, extindere).

La etapa *Evocare*, profesorul neapărat va planifica un *Moment organizatoric*, pregătind elevilor pentru lecție.

Al doilea pas important la această etapă este *Verificarea temei de acasă*: elevii au avut de lecturat informații la tema **Curentul literar. Modernismul**, profesorul le-a oferit mai multe link-uri de unde au putut să se informeze (date generale despre curentele literare existente: [https://ro.wikipedia.org/wiki/Curente\\_literare](https://ro.wikipedia.org/wiki/Curente_literare); caracterizarea curentului literar modernismul, reprezentanți moderniști în literatura română [https://ro.wikipedia.org/wiki/Curente\\_literare#Modernism](https://ro.wikipedia.org/wiki/Curente_literare#Modernism)). Tema de acasă a fost planificată astfel ca să coincidă cu informațiile necesare pentru studierea temei noi. Pentru a verifica tema de acasă, profesorul a creat un tabel, utilizând aplicația *Documente Google-Google LLC*, sălile de clasă sunt dotate cu Wi-Fi, pe tabla interactivă este deschis documentul, profesorul a trimis din timp link-ul acestui document și le-a oferit elevilor posibilitatea de a accesa tabelul. La începutul lecției, elevii vor completa tabelul, înserând informația solicitată, după cum urmează:

Modernismul		
Perioada de desfășurare și dezvoltare a curentului	Trăsături definitorii	Reprezentanți

Cum decurge îndeplinirea acestei sarcini? Aplicația dată oferă posibilitatea mai multor persoane să completeze unul și același document, deci profesorul va profita de acest fapt, ca elevii să structureze într-un *tabel conceptual* informația necesară la tema dată. Prin poșta electronică elevii vor solicita accesul la document și îl vor completa cu informațiile solicitate, în clasă, la lecție, prin intermediul telefonului mobil. După completarea tabelului profesorul va imprima informația și le va oferi elevilor produsul pentru portofoliu.

În continuare, elevii notează tema lecției, primesc de la profesor o *fișă* care conține textul poetic *Toamna lui Orfeu* de George Meniuc, urmăresc lectura expresivă a textului și scriu în caiet stările, sentimentele trăite la lectura acestui poem. Pe fundal se aude melodia compozitorului contemporan Igor Krutoi. (link melodie: <https://www.youtube.com/watch?v=qAHNq584mfg>)

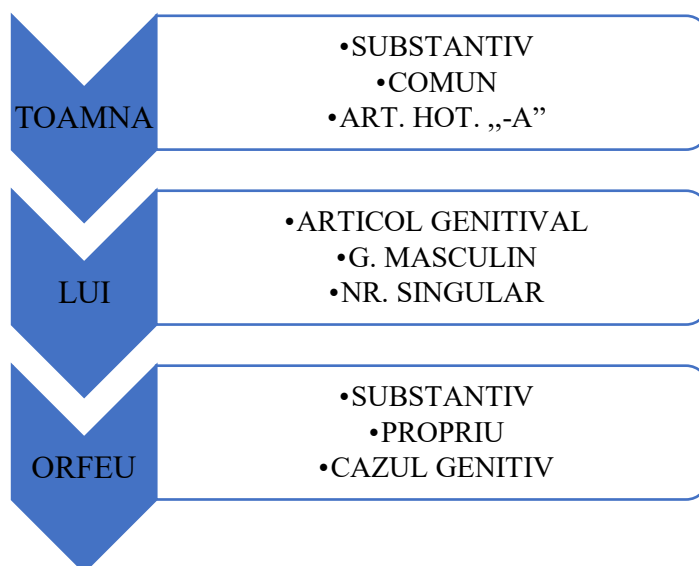
Recitarea textului liric cu o melodie pentru fundal este o tehnică frumoasă care stimulează inteligența auditivă a elevilor și ajută cadrul didactic să inducă elevii în starea corespunzătoare contextului, însă aici trebuie să fim atenți, deoarece melodia aleasă trebuie să corespundă contextului, pentru ca să nu creăm un conflict de stări, o necorespondență între stările eului liric din textul poetic și sentimentele sugerate de melodie.

La etapa *Realizarea sensului*, urmează informarea elevilor, *fișa de lucru nr. 2*, în care sunt organizate în portofoliu datele generale din biografia scriitorului și opera care se studiază la tema dată. Aceste informații vor ajuta elevii să încadreze opera în contextul literar al timpului, deci să o

înțelege mai bine. Profesorul va utiliza la următoarea etapă a lecției „*asul din mânecă*” – un elev care a avut acasă o temă aparte, și anume, să pregătească informații despre Orfeu, să cunoască subiectul mitului să prezinte aceste informații elevilor, jucând rolul profesorului. Elevii primesc sarcina de a audia explicația colegului și a nota ideile principale. (*fișa de lucru nr. 3*)

După completarea tabelului, cadrul didactic va propune elevilor să comenteze titlul poeziei:

*Structura titlului:*



*Semnificația titlului:* Eul liric se identifică cu eroul mitologic, trăind aceleași stări de singurătate, dor, așteptare, dragoste neîmplinită, despărțirea de ființa iubită, la baza titlului se regăsește Orfeu și Toamna ca simboluri principale. În acest context toamna simbolizează acea perioadă a vieții când deseori apelăm la amintiri pentru a revizui momentele care au rămas în urmă, este o aluzie la un destin durut, asemenea lui Orfeu. Cum se întâmplă, de fapt, și în viața poetului.

Urmează încadrarea textului literar în curentul Modernism, elevii utilizează informațiile din tabelul completat la începutul lecției.

Pentru a analiza componenta lingvistică, stilistică și semiotică, elevii vor completa tabelul conceptual:

Figuri de stil				
Epitete	Personificări	Comparații	Metafore	Altele
tufișurile aprinse; azurul grozav; etc.	ploaia ce-și vărsa lacrimile pe geam; Din ceață se tânguiau pescărușii; etc.	Alergam și eu, ca stâlpul de telegraf; orașul ațipi, ca o turmă lângă ape; etc.	soarele roșu; troienelor albe, de calcar; etc.	Pescărușii – simbol; Cum aleargă înapoi: halte, poduri, salcâmi – enumerație; Zbura avionul, dar parcă nu zbura – antiteză; etc.

La baza poeziei, elevii vor identifica motivele, simbolurile literare și vor interpreta sugestia figurilor de stil.

Motivul dorului.

Motivul așteptării.

Simbolul Toamnă.

Simbolul Lună.

Simbolul Noapte etc.

Poemul *Toamna lui Orfeu* este o splendidă *ars poetica* la baza căreia se află o mulțime de simboluri. Astfel, în acest context este redat destinul poetului. Cine este oare iubita care îl așteaptă pe eul liric? Este poezia care persistă mereu în gândurile poetului, sau poezia pentru poet este viața însăși.

Primul mijloc de transport nu este ales întâmplător trenul, deoarece este un simbol al perioadei în care și-a început activitatea George Meniuc, iar fuga înapoi sugerează stoparea procesului de creație, conservarea lui, în pofida faptului că timpul trecea, trenul înainta, iar poezia nu evolua (... Trenul se puse în mișcare, contemplam din cupeu / Cum aleargă înapoi: halte, poduri, salcâmi. / Alergam și eu, ca stâlpii de telegraf, înapoi).

Al doilea mijloc de transport este o metamorfoză a poetului, avionul reprezintă personalitatea care încearcă să se elibereze din captivitatea regimului stabilit (avionul decolă), iar scopul este clar – aspirația spre „azurul grozav” – metafora încifrează dorința de a corespunde în creație cu tendințele actuale europene. Dar lucrurile nu se întâmplă atât de ușor fapt sugerat prin antiteza *zbura-nu zbura*.

În aceeași strofă situația *soarelui roșu* se schimbă, devine înghețat pe aripa avionului. Ce simbolizează soarele roșu? Este sugerată marea putere comunistă care nu permitea poetului să se afirme.

Al treilea mijloc de transport, vaporul, este simbol al poetului care se descătușă, iar zbuciumul care se întâmplă pe mare (Țărmlul se clătina, alungit, / Buiiau talazurile negre la proră) prevestește hotărârea de a lupta până la sfârșit. Pescărușii din ceață sunt cei care urmăresc spectacolul, dar nu reușesc să se mobilizeze pentru a înfrunta obstacolele impuse.

În final, poetul remarcă faptul că această luptă a consumat cea mai mare parte a vieții lui (... Luna își anina de nuc costița / Într-o toamnă brumată și nouă.), dar el rămâne fericit, deoarece creația lui demult și-a pierdut urma în lume.

La etapa *Reflecție* elevii îndeplinesc sarcina: *Construiți traseul călătoriei eroului liric, a locurilor în care își regăsește iubita – poezia și verbalizați cum o descrie în fiecare moment (fișa de lucru nr. 4) și exprimați-vă părerea ce cale ați parcurge voi pentru a revedea persoana iubită / ce ați întreprinde voi pentru a reuși în domeniul în care activați? Cum ați depăși situația în care ați întâlni cele mai dure impedimente?*

La *Extindere* elevii vor avea sarcina: De continuat enunțurile, dezvoltând propria variantă:

*Trenul se puse în mișcare...*

*Avionul decolă...*

*Vaporul ieși în larg...*

Unde v-ar duce pe voi aceste mijloace de transport? Dezvoltați enunțul 1-2 fraze.

Poemul *Toamna lui Orfeu* este de o complexitate uimitoare care oferă profesorului posibilitatea de a lucra intensiv în colaborare cu elevii pe parcursul a două și mai multe lecții. Este o creație valoroasă care relatează aspecte importante din istoria patriei noastre. Este important a o studia în școală pentru a explica generațiilor tinere cât de importantă este libertatea cuvântului.

În concluzie, aceste două proiecte didactice, descrise mai sus sunt o dovadă a valorii inestimabile a creației meniuciene. Poetul, prozatorul, eseistul, George Meniuc a transmis cea mai frumoasă parte a sa prin opera care trezește curiozitatea și pune în mișcare toate simțirile și oazele gândirii.

### **Bibliografie**

1. Ciocanu, I. Literatura română. Studii și materiale pentru învățământul preuniversitar. Chișinău: Prometeu, 2003. 512 p.
2. *Curriculum Național*. Aria Curriculară Limbă și Comunicare. Disciplina Limba și Literatura Română, clasele X – XII. Chișinău, 2019.
3. Ferber, M. Dicționar de simboluri literare. Chișinău: Cartier, 2011. 344 p.
4. Chevalier, J., Gheerbrant, A. Dicționar de simboluri: mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere. Iași: Polirom, 2009, 1072 p.
5. Cartaleanu, T., Ciobanu, M., Cosovan, O. Limba și literatura română: Man. pentru cl. a 7-a. Min. Educației, Culturii și Cercetării al Rep. Moldova. Chișinău: Î.E.P. Știința, 2018 („BALACRON” SRL). 200 p.
6. Meniuc, G. Delfinul. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1973. 184 p.
7. Meniuc, G. Toamna lui Orfeu: versuri. Chișinău: Literatura artistică, 1983. 158 p.